

Zware test voor kabinetsbeleid en overlegeconomie

A. F. VAN ZWEEDEN

Bij de discussies die dit voorjaar op gang komen over het sociaal-economisch beleid op middellange termijn staat de vraag centraal of de in het regeerakkoord getrokken lijnen onverbiddelelijk moeten worden doorgetrokken, of dat deze in een andere richting moeten worden omgebogen omdat ze zullen uitlopen op een volstrekt uitzichtloze werkloosheid. In een verkennend contact met de sociale partners, waarin moest worden nagegaan of er een gespreksbasis kan worden gevonden, hebben de ministers van de sociaal-economische vijfhoek verklaard vast te houden aan het regeerakkoord, maar bereid te zijn over bijstelling van het beleid te praten, voor zover gewijzigde omstandigheden en gewijzigde inzichten daartoe aanleiding geven. Dit was een rijkelijk omzichtige uitspraak die wel duidelijk maakte dat er binnen het kabinet behoefte bestaat aan enige bezuiniging op de vraag of onverdroten moet worden doorgedaan met bezuinigen. Het moet tot sommige ministers immers beginnen door te dringen dat er grenzen zijn aan de maatschappelijke aanvaardbaarheid van het bezuinigingsbeleid. De Centrale Economische Commissie (CEC) werkt aan een advies voor het beleid op middellange termijn waarin bekeken zal worden of de economische omstandigheden zodanig zijn veranderd dat aanpassing van het regeerakkoord noodzakelijk is.

De discussies zullen dit voorjaar een hoogtepunt bereiken, omdat naast de ambtelijke CEC ook de Sociaal-Economische Raad bezig is met een advies over het sociaal-economisch beleid voor de komende jaren en met een advies over de herziening van het stelsel van sociale zekerheid. Het nieuwaarsartikel dat de voorzitter van de CEC, prof. dr. F.W. Rutten, in dit blad schreef laat zich daarbij als een soort sleutelroman lezen. Hoewel de strekking van deze beschouwing was dat het in de eerste plaats op financiële sanering gericht bezuinigingsbeleid in de komende jaren moet worden volgehouden, viel er ook uit te lezen dat de terugval in de consumptieve bestedingen als hoofdoorzaak moet worden beschouwd van de diepe inzinking die op de tweede olieprijschok volgde.

Ook kon de aandachtige lezer uit Rutten's bespiegelingen opmaken dat de uitkomsten van het kabinetsbeleid voor de werkgelegenheid fataal zijn. Het kan niet

aan de aandacht van de lezers zijn ontsnapt dat de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken geen echte oplossing biedt voor de twee grote paradoxen die zijn analyse oproept. Zo zou naar zijn mening de daling van de binnenlandse bestedingen geen aanleiding geven tot een beleid dat is gericht op het op peil houden van de consumptieve vraag. De stijging van de werkloosheid, die als resultaat moet worden gezien van de sterk groeiende beroepsbevolking enerzijds en de geringe economische groei anderzijds, geeft volgens Rutten evenmin aanleiding voor een krachtig stimulerend beleid. Wanneer uit de macro-economische berekeningen zou blijken dat de werkloosheidsproblematiek hopeloos is, dan ligt dat meer aan de onvolkomenheden van het macro-model dan aan het kabinetsbeleid, zo mochten we van prof. Rutten begrijpen.

Inmiddels hebben de vermaarde Tilburgse economen Schouten en Kolnaar voor nieuw discussiemateriaal gezorgd met hun artikel in het *Maandschrift Economie*. Zij zien niets in het steeds drastischer bezuinigen, dat volgens hen met een toewijding gebeurt alsof het gaat om „de viering van het tiende lustrum van de Colijnpolitiek”. Het gevolg van dit beleid is dat de economie steeds verder wegzakt. Schouten en Kolnaar willen ook bezuinigen, maar op een totaal andere manier zoals nu gebeurt, namelijk op de miljardensteun aan het bedrijfsleven. De binnenlandse bestedingen moeten naar hun mening worden ontzien, omdat steeds meer ondernemingen in moeilijkheden raken door tekortschietende vraag.

Bij gebrek aan perspectieven voor de afzet komen de investeringen ook niet op gang. Schouten en Kolnaar hebben berekend dat de inmiddels tot f. 18 mrd. in 1984 olopende kapitaalsteun aan bedrijven een van de voornaamste oorzaken is van het financieringstekort van de overheid. Om uit de vicieuze cirkel van stijgende tekorten en toenemende rentelast te komen zou deze steun aan het bedrijfsleven beter kunnen worden vervangen door leningen tegen een redelijke rentevergoeding. Daarnaast zou de werkgelegenheid bij de overheid juist moeten worden uitgebreid in plaats van ingekrompen.

De denkbeelden van Schouten en Kolnaar staan haaks op het beleid van het

kabinet-Lubbers. Het valt dan ook niet in te zien dat hun ideeën veel zullen bijdragen aan eventuele bijstellingen van het kabinetsbeleid, al was het alleen maar omdat forse inbreuken op een eenmaal vastgestelde beleidslijn de geloofwaardigheid van de politiek niet bevorderen. Zo zou het afschaffen van kapitaalsteun aan het bedrijfsleven in de vorm van WIR-premies de ondernemers zo de schrik op het lijf jagen dat hun investeringsbereidheid tot het nulpunt daalt. Wanneer er overigens naar middelen moet worden gezocht om de binnenlandse bestedingen op peil te houden zonder het financieringstekort te vergroten, kunnen die alleen worden gevonden door te schuiven met het geld dat bestemd is voor lastenverlichting aan het bedrijfsleven. Wanneer dat geld zou worden besteed om de lasten voor werknemers te verlichten zou daarbij de overweging gelden dat de bedrijven meer gebaat zijn bij vergroting van de koopkrachtige vraag dan met belastingverlaging.

Dit is een redenering die zeker niet wordt gevolgd door de werkgevers. Op zijn maandelijke persconferentie zei de voorzitter van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO), mr. C. van Veen, dat lastenverlichting voor het bedrijfsleven en het op orde stellen van de overheidsfinanciën de sleutelbijdragen zijn die de overheid aan het economisch herstelproces heeft te leveren. Bij het overleg met de sociale partners moet het kabinet volgens Van Veen ook vasthouden aan zijn eigen financiële randvoorwaarden. De kortingen die op 1 juli in de sociale zekerheid moeten worden aangebracht, ziet hij als de eerste echte beleidstest voor het kabinet. Opmerkelijk was wel dat het bestuur van het VNO meende dat de voorzitter vooral moest waarschuwen voor te groot optimisme over het economisch herstel. Voor zover er sprake is van een verbetering van afzetperspectieven was er in het bestuur van de grootste werkgeverscentrale een grote terughoudendheid met betrekking tot de duurzaamheid ervan.

Die terughoudendheid van de werkgevers is maar al te begrijpelijk als we zien hoe het bezuinigingsbeleid de koopkracht wegvreet. Ook in de boezem van het VNO moet er enige onzekerheid bestaan over de vraag of dat beleid zo drastisch moet worden volgehouden als bij voorbeeld de minister van Financiën, Ruding, wil. Ten slotte zijn ook bedrijven bij het VNO aangesloten die het vooral van de binnenlandse afzet moeten hebben.

Van Veen had in één opzicht zeker gelijk: dit voorjaar wordt zowel het kabinetsbeleid als de overlegeconomie op de proef gesteld. De grote vraag is of in het licht van nieuwe gegevens over de economische ontwikkeling op middellange termijn overeenstemming kan worden gevonden over een beleid dat politiek en maatschappelijk aanvaard kan worden.

A.F. van Zweeden